

U-3.1

Otrās mājas. No zvana

Kā vēsta oficiālā informācija, šogad Latvijā kopumā slēgtas desmit skolas. Svītra pārvilkta vienu divu skolu nosaukumiem Balvu, Krāslavas, Madonas, Rēzeknes, Daugavpils, Ventspils, Dobeles rajonos. Pašvaldības nespēj uzturēt savas skolas un ir spiestas pieņemt šādas radikālas lēmumus. Par laimi, nekas tāds nav noticis Preiļu rajonā, jāuzdrošinās cerēt, ka arī tuvākajos gados nevienai skolu šāds liktenis nepiemeklēs. Kaut arī daudzām pašvaldībām līdzekļu ziņā šodien klājas kā tajā parunā «Ja būtu olas un piens, uzņemtu pankūkas, bet nav jau miltu». Tomēr mūsu pagastu veči ir gana gudri, lai no tā paša mazuļiņa atlicinātu skolu vajadzībām.

Šonedēļ notika rajona skolu gatavības jaunajam mācību gadam pārbaude. Vienā no šiem braucieniem kopā ar valsts izglītības inspektoru Jāni Lozdu, skolu valdes darbiniekiem Valdi Lociku, Teklu Mukanī, kā arī valsts darba inspekcijas inspektoru Gunāru Kļavinski, valsts sanitārās inspekcijas vecāko inspektori Helēnu Čodari piedalījās «Novadnieka» korespondente.

Darbi padarīti, pusedarīti

Vārkavas pamatskolā, tāpat kā arī citās, uz ko veda tālākais maršruts, pārbaudes grupas dalībnieki nekavējoties katrs ķērās pie saviem pienākumiem. Valdis Lociks, datorcentra speciālists, ieslēdza datorus, noskaidroja ar kādu firmu skola šajā jomā sadarbojas, cik ir apmierināta, konsultēja un sniedza padomus datoraprīkošanas pilnveidošanai. Jānis Lozds valstīse deklārā informāciju no zvaļi aplūkot skolu, apkārtni, Tekla Mukanī kārtoja metodiskos jautājumus, Gunārs Kļavinskis paguva novērtēt darba drošību un aizsardzību darbnīcās, sporta zālēs un citur. Helēna Čodare visvairāk bija norīpējusies par virtuvēm, ēdamzālēm, labierīcībām, ķīmijas kabinetiem, apkopēju darbu rīkiem, skolas darbinieku sanitārajam grāmatīpam un tamlīdzīgi, jo, viņas vārdiem runājot, skolās gan gādā par datoriem, olimpiādem un labiem rezultātiem, bet aizmirst, ka pie datora jāsedina bērns, kurš ir vesels, labi paēdis, skolā viņam ir svaigs gaiss, labs apgaismojums, tīrs dzeramais ūdens, labi iekārtoti sanitārie mezgli.

Apciemojuma dienā Vārkavas pamatskolā mainījās vadība, direktores vietas izpildītāja Inta Klindžāne skolas zīmogu nodeva direktorei Skaidrītei Mednei, kas atgriezās pēc ilgstoša atvaļinājuma. Skolā daudz padarīts, tomēr šonedēļ vēl bija jāremontē koridori, kuros nomainīs linoļu, no Rīgas jāatved pasūtītie jaunie soli. Kārtība valda skolas apkārtnē, arī saimnieciskajā sektorā.

Vairāk par remontu, kurš sekmīgi tuvojas nobeigumam, Intu Klindžāni uztrauca kadru jautājums, jo šajā mācību gadā skolā nebūs mūzikas speciālista, kā arī tas, ka dažus priekšmetus māca nespeciālisti, kuri gan gatavoja mācīties skolā. Bet, piemēram, zīmēšanas skolotāja, kura ieguvusi mākslinieces izglītību, kursos mācās pedagoģiju. Darbu ar mācībām savieno angļu valodas speciālists.

Vārkavas pamatskolā šogad mācīsies 97 skolēni.

Streikot negatavojas

Kā zināms, skolotāju alga gan tiek nedaudz paaugstināta, bet vai starp darbiniekiem neradīsies spriedze, jo zināmā mērā tas, kam un cik daudz palielināt, paliek direktora ziņā? Un cik materiāli nodrošināts jūtas lauku skolotājs? Vairbūt

atkal nobriedis plašākām protesta akcijām? Šos jautājumus uzdevu Vārkavas pamatskolas 1. klases audzinātājai Anitai Gavarei.

— Skolotājam paredzētā alga nav proporcionāla viņu padarītajam darbam, — teica Anita Gavare.

— Mēs nevaram iegādāties mācību līdzekļus, grāmatas, enciklopēdijas, kas būtu vajadzīgas sevis tālākai izglītošanai, papildus zināšanu ieguvei. Strādāju devīto gadu, manū pedagoģes darba gaitu sākumā par savu algu varēju atļauties vairāk — pirkt grāmatas, braukt uz kursiem. Par atvaļinājuma naudu varbūt arī varētu aizbraukt kādā ceļojumā, bet pēc tam nebūtu, no kā iztikt. Tomēr streikot, manuprāt, skolotāji negatavojas.

Jautāta, vai viņas darba alga iznāk divu vai triju valstī noteikto minimālo darba alga apjomā, Anita Gavare atbildēja, ka trīs tomēr neiznāk, jo tiekots atskaitīti ievērojami nodokļi.

Augstskolās iestājušies visi absolventi

Vārkavas vidusskolā kopā ar skolotājiem un skolas direktori Anitu Vīlcāni pieņemšanas darbu grupu sagaidīja Upmalas pagasta priekšsēdētājs Pēteris Bondars un bija klāt visā skolas apskatē. Direktore tīri sievišķīgi bija nobažījusi par izrakāto teritoriju, kuras apzāļojuma šogad tērēt tik daudz līdzekļu. Bet vēl lielākas raizes, vai līdz 1. septembrim tiks aizbērtā tranšeja, kurā guldīta jauna siltumtrase. Šajā skolā gan jaunajā datorklasē, gan labi materiāli nodrošinātā 1. klases mācību kabinetā ir daudz sajušmas «ak!» un «ah!». Pirmkārt, par kupli zaļojošiem un ziedošiem telpaugiem, un, otrkārt, par kabinetu saimnieku izdomas bagātību, domājot, lai skolēniem ērti un patīkami. Gan soli netradicionālā kārtojumā, gan oriģināli uzskates materiāli, kā, piemēram, latviešu valodas skolotājas Janīnas Vilmanes kabinetā, kur pašgatavotā Latvijas kartē uz sienas novadi un pilsētas atrodami pēc to slaveno literātu vārdiem, kas tajos dzimuši vai darbojušies.

Visi astoņi šī gada 12. klases absolventi iestājušies augstskolās, un tas ir tāds ilgi nedzirdēts notikums rajona skolu dzīvē.

Skolā smaržoja svaigi krāsotas grīdas. Taktisks gājiens — sporta zāles krāsošana atstāt līdz pirmajam brīvaikam. Jo rudenī ar apaviem zālē bērni ienēs smiltis, noberz krāsu. Parēķināts, ka dārgi izmaksā vienlaikus izmantot vecās pilnēku. Tāpēc internāts tiek pārcelts uz trīsistabu dzīvokli skolotāju mājā, bet meiteņu darbmācības kabinetam izbūvējusi vieta lielajā skolā. Tāpat kā šogad siltumtrases maiņai, tā nākamgad — ēkas siltināšanai skola cer uz Latgales skolu atbalsta programmu. Savukārt logu rāmju nomaiga atkarīga no pagasta budžeta, bet tie ir tādā stāvoklī, ka skolēniem aizliegts logus aizvērt. Skolā nākšņojošiem svētcēlniekiem izdevies izgāzt logu skolotāju istabā.

Mācības 1. septembrī Vārkavas vidusskolā uzsāks 170 skolēni, vairāk nekā iepriekšējā mācību gadā. Te mācīsies arī daži jaunieši no Preiļiem, jo Preiļos tiem, kuri netiek ģimnāzijā, nav iespēju iegūt vidējo izglītību.

Kādas raizes mād direktori skolas gada priekšvakarā?

— Nesakoņā apkārtnē. Taču prieks, ka šogad izdevies vairāk līdzekļu ieguldīt kapitālās lietās. Bet naudiņa iekrāsies

un rudens brīvlaikā vēl šo un to padarīsim, — atbildēja Anita Vīlcāne.

Uzlabojies skolotāju kadru sastāvs. Visiem, izņemot vienu, kurš mācās, ir augstākā izglītība. Klāt nākuši zīmēšanas un meiteņu darbmācības skolotāji.

Remonts vēl priekšā

Rožkalnu pagasta Arendoles pamatskola savu 21 skolēnu 1. septembrī uzņems šogad jau septiņās klasēs. Bet visi lieli remonta darbi vēl priekšā. Valsts budžeta pārdales rezultātā iegūtie līdzekļi līdz skolai nonākuši vēl. Direktors Jānis Lazdāns domā, ka problēmu nebūs, mūižas klēts ēkās telpu pietiekoši, lai mēriģi pārceltos un remontētos. Sienas paredzēts apdarināt ar paneļiem, nomainīt elektroinstalāciju, jo pašlaik klasēs ir tumšs, ierīkots ūdensvadu.

Klasē — pa laipu

Rožkalnu pagasta otrajā — Rimicānu pamatskolā šogad mācīsies 39 skolēni. Šogad nav astotās klases. Skolas nams būvēts K. Ulmaņa laikā, ar oriģināli izdomātu klastu izvietojumu un lietderīgu platības izmantojumu. Starp divām klasēm ir sabīdāma starpsiena. Pirms lielāka sarīkojuma atliek sienu sabīdīt, un izveidojas plaša zāle. Tas vēl nav viss. Zāles priekšplānā, kā tas pienākas, ir skatuve, kura arī atdalīta ar bīdāmu sienu. To gan nemēdz izmantot, uz skatuves iekārtota patstāvīga rotaļu telpa pirmklasniekiem. Rīgā ministrijas kungi pa laikam mēdzot apjautāties, vai šis asprātīgais arhitektoniskās domas risinājums vēl darbojoties. Laika gaitā satrunēniš

telpām, sākusies ārējo rāmju nomaiga. Skolas nams godīgi kalpotu vēl neskatāmām rožkalniešu paaudzēm, ja ne vien ceļā būvētāji, gar skolu remontējot ceļu, neizdarītu tā, ka tagad visi notekūdeņi un lietus ūdeņi netiek cauri ceļam, bet plūst skolas pirmajā stāvā, pūdjot grīdas. Ūdens lāmas, laipa uz grīdas šējniekiem ierasta lieta. Aprīņojama lēnprātība gan no pagasta, gan no skolu valdes puses, kas vēl līdz šim ceļa būvētājus nav iestūdzējuši tiesā.

Šovasar nojauktus šķūnis grausta izskatā otrpus ceļam. Dedzinot drāzas izdevies drusku pasvilināt bērzus, bet viss beidzies laimīgi. Tālāk — stadions vai sporta laukums, vai, pareizāk sakot — laukums ar grūti nosakāmām aprūsesjūšām ierīcēm, kas vismaz tapšanas brīdī bijušas paredzētas sportam un atpūtai. Tās šīs diemžēl ir. Līdzekļu nepietiek. Un ja vienā otrā klasē patīkami ieiet, tik skaista tā ir, ar modernu griestu apdari, tad otra vieta vienkāšī jāizliekas neredzam. Bet nevar teikt, ka fizikultūra būtu apdalīta. Pa 206 latiem nopirkti trīs jauni vingrošanas matračī, sporta zāles logs tiks ielikti režģī.

Tie pārbaudes grupas locekļi, kas paspēja aiziet arī līdz internātam, atgriezās ar ziņu, ka tas ir ļoti labi iekārtots.

Skolas lepnams — šī gada absolvents Nauris Grigalis. Pūsis par matemātikas zināšanām un piedalīšanos dažādos valsts mēroga konkursos dāvanā saņēmis datoru, un tad jau mammai nācies vien nopirkt printeri.

Arī Rimicānu skolotāji neprotestēs

Skolotāja Zinaīda Krēslīņa domā, ka skolotāji uz protesta akcijām šogad nav noskaņoti, kaut arī alga ar visu pēdējā laika palielinājumu ir nepietiekoša.

— Algas pielikums laikam bija, bet tā kā tūlīt atskaitīja lielākus nodokļus, es būtībā saņēmu mazāk nekā iepriekš, — saka Zinaīda Krēslīņa. — Saņemu arī

izdienas pensiju. Bet kopumā alga ir mazā. Nepietiek. Es nevaru nopirkt nevienu dailliteratūras grāmatu, ja nu vienīgi metodisko literatūru. Es nevaru turēt arī lopus, jo dēla ģimene dzīvo tālu, mana mamma ir 79 gadus veca un nevar apņemt saimniecību, ja man ir jābrauc uz kursiem. Tā ka manas algas lielākā daļa aiziet uzturam. Bet darba diena skolotājam, klases audzinātājam noteikti aizņem vairāk nekā astoņas stundas.

Skolas direktore Velta Zīmele šovasar sevišķi parūpējusies par kadriem. Atbilstoši speciālisti mācīs fizikultūru un krievu valodu, angļu valodas skolotāja papildinās zināšanas kursos.

Uz skolu brauc pedagoģi no Livānēm (viens), no Preiļiem (divi), un Rožkalnu pagasta padome apmaksā viņu ceļa izdevumus. Skolas pārbaudē klāt bija Rožkalnu pagasta padomes priekšsēdētāja Astrīda Spuriņa.

Māca darbu

Vanagu pamatskola ir Upmalas pagasta otrā skola. Nedaudz jūtas pabērna lomā. Dziedāšanas kabinets pirmdienā bija bez grīdas, ēdināšanas telpās kosmētiskais remonts vēl nebija uzsākts. Pagastam grūti ar divām lielām skolām. Arī Vanagu 1959. gadā būvētā skola platības ziņā diezgan vai daudz atpaliek no Vārkavas vidusskolas. Tomēr ar pašu sāpīgāko jautājumu — sanitāro iekārtu apmaiņu un pašu labierīcību remontu būs tikts galā. Zālē no jauna iestikloti logi. Mūsdienu standarta rūtis par isām, nācies katru aili likt no diviem gabaliem.

Klastu un kabinetu noformēšanā pārsteidzīgi daudz izmantota dabas materiāli.

— viena no tām — baltā, nākošā — dzeltenā, un tā tālāk.

Skolā rostīgi darbojas mazpulcēni. Tāpat kā katru gadu, arī šogad pie skolas 0,25 hektāru platībā viņi audzē cukurbietes, kas tiek nodotas cukurfabrikā, bet saņemtais cukurs izlietots skolas kopgaldam.

Kas jaunā mācību gada priekšvakarā uzturac direktori Janīnu Praņevsku?

— Galvenais, lai skolā pietikt skolēnu. Un lai pašvaldība palīdzētu saremontēt jumtu un grīdas. Ar pārējo tiktu galā paši saviem spēkiem, — uzskata Janīna Praņevska.

Šurp Providenko! Un prom uz Sibīriju!

Rudzētū vidusskolā pirmdienā maz bija pārbaudes grupai parādāmu sagatavotu telpu. Lielākoties visur valdīja remontdarbu juteklis, — krāsu bundžas, spaiņi, otas, trepītes, darbīgi ļaudis. Bet direktors Vladislavs Sprīģis par to nemaz nebija uztraucis. Viņš bija pat priecīgs. Pagasta padome piešķirusi līdzekļus gandrīz vai katastrofālā stāvoklī esošā jumta remontam, un nu lielai jumta platībai ir jauns segums. Uz šī tik lielā remonta fona klastu grīdu vai griestu pārkrāsošana, direktoraprāt, tāds sīkums vien ir, kas līdz 1. septembrim būs padarīts. Jo pēc lielajiem jumta klāšanas izdevumiem naudiņa krāsām tikai tagad bijusi sagabināma. Taču Vladislavs Sprīģis sašutis par ko citu. Dodiet šurpu Providenko, — pieprasa direktors, un viņu var saprast. Skolas foajē un koridoru grīdas betona plāksnēs pašu rokām jākalcaurumi un tajos jāmēģina saskatīt bez jēlkādas sistēmas noslēptās kanalizācijas caurules. Skolā sākušies nenovēršami zemgrīdas plūdi, bet caurules jāmeklē uz labu laimi izkaltās vietās. Providenko esot kāds kungs, kas vadījis skolas celtnieku organizāciju un vēl joprojām laimīgi dzīvojošs Daugavpilī.

Tomēr direktors var parādīt nomainītu

līdz zvanam, līdz izlaidumam

sanitāro tehniku labierīcībās, smalki ierīkoti meiteņu higiēnas telpu un ar sienas lampām noformētu, tik lepu sanitāro mezgļu, ka sāk rasties nelabas aizdomas, vai tas nebūs pieejams tikai glauņiem skolas viesiem. Tā vis nebūšot, mīrina direktors, šeit nāksot arī skolēni.

Skola mācības uzsāks 20 skolēni. Viņus mācīs skolotāji, no kuriem pieci (lielākais skaits rajonā): Veneranda Sprinģe, Iveta Pastare, Ēvalds Kārklis, Sandra Kivleniece, Andris Kurlovičs mācās maģistratūrā, četri skolotāji apgūst papildspeciālitāti.

Direktors gribētu, lai 1. septembrī pirmā skolas diena ir arī kādam ļoti talantīgam bērnam, kuru sakropļojis tehnikas līdzeklis un viņš nevar pārvietoties. Atkal vajadzīgi līdzekļi no pašvaldības nelieliem remontiem — ērtai iebraukšanai skolā un kabinetos ar invalīdu ratiņiem.

Jauki sakoptas, krāsainas pa vaļējām durvīm redzamas pirmsskolas bērnu grupas telpas, kas atrodas zem vidusskolas jumta. Tām garām iznāk aizlavīties uz pirkstgaliem, jo pie diendusā gulošo bērnu gultiņām sēdošās audzinātājas klušinot liek pirkstus pie lūpām.

Vladislavs Sprinģis ļoti daudz uzmanības velta skolas darba analīzei un tās apstrādei uz zinātniskiem pamatiem. Visi skolas dzīvi raksturojošie rādītāji sagatavoti grafiski, salīdzinoši vairāku gadu ciklā.

Kāda prēcīgā diena

Rudzētu internātpaigskolā gadāmiēs brīdī, kad vienai no skolas meitenēm atradušies aizbildņi, un nu šīs lietas veik-

smīgi tiek kārtotas. Pa vasaru meitenīte bijusi paņemta svešā ģimenē, iepatikusies ar savu skaņo balstiņu, žīgūtumu, un kaut arī šajā ģimenē ir savi bērni, vecāki nolēmuši uzņemties atbildību par šo svešo, Dieva vaļā atstāto bērnu.

Grūti šajā skolā piemērot kritērijus tādus, pēc kādiem vērtētas citas skolas. Pēdējos gados tā ir kļuvusi daudz labāk iekārtota, vizuāli pievilcīgāka, pašu skolas meistari ar lielākiem zēniem izgatavojuši daudzas skaistas mantas — krēslus, galdus, starpsienas. Aukstās sienas apdarinātas ar koka plāksnēm. Daudzas problēmas atrisināt palīdzējusi no jauna izraktā kanalizācijas aka.

Bērniem šeit cenšas iemācīt kādu amatu. Meitenes ada, izšuj, iemācās apkopt lopus, zēni mācās pīt grozus, gatavot ikdienā vajadzīgas lietas. Skola izaugusi līdz 11. klasei. Tas nozīmē, ka skolotāji paši sagatavoja mācību programmas desmitai un vienpadsmitai klasei, ko Izglītības ministrija apstiprināja un atļāva pielietot. Diemžēl 11. klase atvērta tikai meitenēm, zēnu skaits neatbilst klases atvēršanai.

Gan nabadzība, gan nepieistrādāšana

Direktors Jānis Vjaksē parāda arī pārējo skolas saimniecību, kūtī ar govīm un bulli, kļēti ar šī gada un pēmo labību, darbnīcas. Visvairāk pretenziju šeit sanitārās inspekcijas pārstāvei, gan par stāvokli kūtī, gan par piedrazoto pagrabu, par ko J.Lozda saka, ka tas ir tuvu ellei, un citām lietām. Nevar nepiekrīst. Taču viena otra lieta ir nepieistrādāšanas dēļ,

bet cita atkal — skolas nabadzības dēļ, piemēram, pagrabam iebrukušie griesti. Vai tās piespiedu nokautās cūkas (neglājami slimas) liecina, ka pretinfekciju potēm nebija naudas, vai arī, ka tas neliekas svarīgi?

Vieglāk tikt uz Rīgu nekā uz Preiļiem

Šī neērtā satiksme un atrašanās vieta vienmēr speciālajai internātskolai uzlikusi tādu nospietības un aizmirstības zīmogu, un tiem, kas tomēr šeit spēj un var strādāt, pienāktos sevišķa atzinība. Jāatceras, ka šie pedagogi, lai cik enerģijas ieguldītu darbā, nekad nevarēs palpoties ar audzēkņu sasniegumiem olimpiādēs vai tālākām studijām. Šis kontingents, kā to atzīst direktora vietniece mācību darbā Lūcija Kudiņa, kura te nostādījusi daudzus gadus, kvalitatīvi kļūst sliktāks. Ja kādreiz bērnu nepilnvērtīgajai garīgajai attīstībai cēlonis bijušas ģimenes materiālās problēmas, tagad atpalcībā cēlonis ir viņu vecāku degradācija, alkohola postoši ietekmētie ģēni. Bērniem daudz smagāk izteikta atpalcība. Bez tam agrākos gados šīs skolas beidzēji iekārtojās darbā, kaut vai par lopkopjiem, ganiem kolhozos un pat spēja nopelnīt uzslavas un prēmijas, bet tagad viņu darbs nevienam nav vajadzīgs un sabiedrība par viņiem neliekas ne zinīs.

Skolu pieņemšanā visvairāk iebildumu bija no sanitārās inspekcijas, kā arī darba inspekcijas pārstāvjiem. Tā

kā skolās vēl nedarbojās ēdināšanas bloki, līdz galam nebija saremontētas tualetes, atvesti pasūtītie soli un tam-līdzīgi, tad valsts sanitārā vecākā inspektore Helēna Čodare nebūt necen-tās aizpildīt pieņemšanas aktus ar desmitiem — nav. Skolas zina, ka inspek-cijas pārstāvji tās vēlreiz apmeklēs septembrī, un līdz tam laikam visam jāatbilst izvirzītajām prasībām. Bet varbūt ne jau inspekcijai katrā klasē jānospiež apgaismojuma slēdzis un jākonstatē, ka puse lampu nedeg, ka ķīmijas kabinetā jābūt attiecīgam šķidrumam, ar ko izskalot acis, gadi-jumā, ja skolēnam acis iekļūst ķīmiska viela, ka jābūt tualetes papīriem un roku dvieļiem, ka ūdens skolēnu tē-jai nav jāuzvāra ar elektrisko spirāli, ka soliem un krēsliem jāatbilst skolēnu augumam, un desmitiem tamlīdzīgu lietu. Pašas skolas zina, kurā valsts karoga noformējums neatbilst stan-dartam, kurai aizķepuši logi, kaut arī aiz tiem ir tikai noliktavas telpas, ku-rās zvans atgādina ugunsdzēsēju si-rēnu, kurās lampu apvalkos mīt nobei-gušas mušas, kurās tualetes poda vāks paceļot paliek rokā, kurās nošpurkuši, panikuši telpaņi, kurās darbgaldiem nav aizsargrežģu, vai arī drošības in-strukcijas plakāti ir krievu valodā. Varbūt, ka šogad ir sācies tas periods, kad skolas savus bērnus uzskatīs nevis par līdzekli skolas vārda un skolotāja prestiža spodrināšanai, bet par indivi-du, kam jānodrošina gan kvalitatīvu zināšanu ieguve, gan maksimālas ērtības.

L.Rancāne